

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 2 • NR 19 • 1969 • SIDE 407–411

Heraldica varia

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Heraldica varia

„Ett oidentifierat vapen —“

Kansas City Times innehöll förra året en artikel om en militärvärkogård på Fort Riley som bland annat berörde »ett oidentifierat vapen» på en gravsten där över en major Fredrik Rosencrantz.

I förhoppning att få skåda det rosencrantzska vapnet har major Charles M. Hansen vid Fort Leavenworth, Kansas, nyligen besökt kyrkogården men, som han skriver till Heraldisk Tidsskrift, blivit något besviket när han i stället igemkände de förenade kungarikena Sveriges och Norges vapen av oscarisk modell.

Gravstenen är stålig och har en värddad, tidstypisk arkitektur. Dess text, hugget i versaler, lyder: Bvt Maj. Fredrik A. U. Rosencrantz / 1st Lieutenant 16th U. S. Infantry / died Dec. 7 1879 aged 54 years / Trained in arms as an officer / of the Royal Guard of Sweden / he offered his sword for the defence / of the American Union / and served gallantly / through the war of the rebellion / in the Staff of the Army of the Potowmac

Längst ner, med mindre bokstäver, står det: In affectionate memory / this stone is placed / by his former comrade / Theodore Lyman. Lyman var, säger major Hansen, en i U.S.A. på sin tid känd naturvetare och pedagog; han hade kamperat ihop med Rosencrantz under inbördeskriget. Hansen har sammantält data om Rosencrantz, som han har hämtat ur dåtida amerikanska rullor, journaler och historiska arbeten samt till en del ur Elgenstiernas Attartavlor. De återges i koncentrerad form sålunda: Född på Örup i Skåne 1825; student i Lund 1841; kameralexamen 1845; juridisk preliminärexamen 1846; sergeant vid skånska husarregementet 1849; officersexamen samma år; fanjunkare vid livgardet till häst (Stockholm) 1850; löjtnant vid samma regemente 1852; ryttmästare i regementet 1859; avsked med rätt att kvarstå som ryttmästare i regementet 1861; fri-

villig adjutant vid Potomacarméns huvudkvarter 1862; konstituerad major (»brevet major») 1864; efter inbördeskrigets slut fullmakt som löjtnant i den reguljära armén; förlagd på Fort Riley 1877 för »frontier duty» mot indianerna; död på Fort Riley 1879; gift.

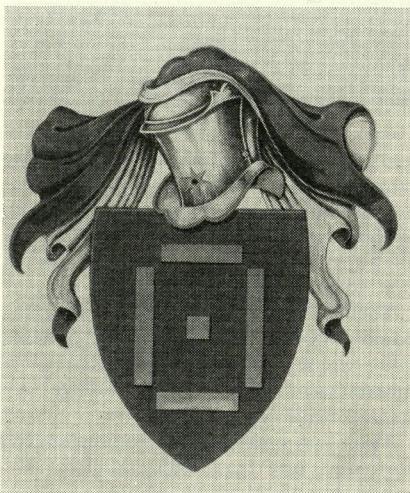
Fort Riley är en militär anläggning några kilometer nordost om Junction City, Kansas. Den hade grundats 1853; amerikanarna brukar stolt beskriva den som »kavalleriets vagga.«

Valet av emblem på gravstenen har förbryllat inte bara major Hansen. Heraldik är sällsynt på amerikanska militärvärkogårdar, säger han. Den enda förklaringen till förekomsten av det svenska kungavapnet i stället för Fredrik Rosencrantz' eget som jag kan prestera är en förmordan, att Lyman har känt till sin kamrats börd och ansett att den motiverade ett vapen på gravstenen men samtidigt betraktat ett europeiskt personvapen som odemokratiskt och därmed olämpligt att placera på gravstenen över en man vars enda väsentliga rang i hans nya hemland varit den av »a commissioned officer in the U. S. Army.«

Hans Schlyter.

Et særpræget våben

I 1964 fik højesteretsdommer J. L. Frost tildelt storkorset af Dannebrogordenen og skulle derfor have en plade med sit våben ophængt i Frederiksborg Slotskirke. Den linje af sin slægt som han tilhører, havde ikke tidligere ført våben, og der måtte altså komponeres et. Som motiv til dette vragede han lov bog, vægt, sværd og andet Justitia-tilbehør og ønskede i stedet for en gengivelse af et gammelt dansk tingsted. Hvordan et sådant så ud, ved man fra en eller to gamle tegninger og et par beskrivelser. Det heraldiske resultat ses på illustrationen, efter en farvelagt tegning af Franz Sedivy.

Så enkelt dette våbenmærke er, er det alligevel ikke helt ligetil at blasonere. Det er væsentligt, at den firkant som de fire store figurer danner, er aflang og på højkant, og at de selv ikke rører hinanden i hjørnerne. Beskrivelsen kunne lyde:

»I blåt felt en skematisk gengivelse af et gammelt dansk tingsted — fire tingstokke i firkant med tvystenen i midten — nemlig: et lille kvadrat omgivet af fire afskårne bjælker, som ikke rører hinanden, arrangeret i et lodret rektangel, alt guld.«

Perfekt er denne blasonering ikke. »Bjælker« er ikke nogen ideel betegnelse for de lodrette sider af firkanten, men hvis man kalder dem fx »pæle«, bliver beskrivelsen dels endnu tungere, dels vistnok nemmere at misforstå. Efter min mening angiver ordene »afskårne bjælker«, at de fire stokke ikke rører hinanden i hjørnerne, men 100 pct. umisforståeligt er udtrykket ikke, og måske er det derfor bedst at indsætte »som ikke rører hinanden« i forbindelse med ordet »bjælker«. I øvrigt er forslag til forbedring af denne blasonering velkomme.

Også våbenets tilbehør er usædvanligt. Der er ingen hjelmfigur, og nederst på hjelmens hals er anbragt en gennemhullet guld stjerne, dvs. et sporehjul, til ihukommelse af en af højesteretsdommer Frosts forfædre, Mogens Frost, som var rideknægt hos Frederik 4. og bl. a. stod sin herre bi under slaget ved Gadebusch 1712. Det til våbenet hørende valgsprog lyder: »Øve ret hver til værn og trygd.«

S.T.A.

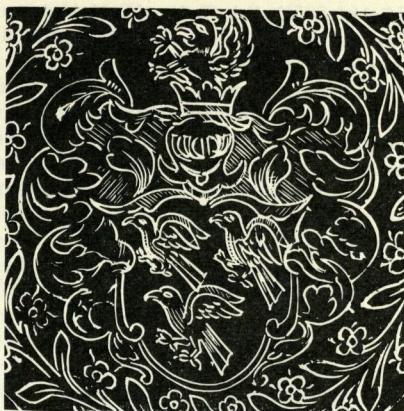
En heraldisk rettelse

I 1968 erhvervede en dansk samler i London et sølvlågkrus, fremstillet i Helsingør o. 1600. På låget var graveret et våben, dvs. det var ikke på selve låget, men på en tynd sølvplade, der var nittet på låget. Dette var en lidt usædvanlig foreteelse og ejemanden lod derfor pladen tage af, for at se om der skulle være noget at bemærke under den. Det var der, nemlig et andet våben, som ved nærmere undersøgelse viste sig at være næsten, men ikke helt, det samme våben som på pladen.

Det øverste våben (figur 1) ser engelsk ud, både som komposition og i sin udførelse. Efter stilien at dømme må det vel være graveret engang i 1600-tallet. Heraldisk Selskabs sekretær opklarede, at det tilhører en familie *Thomlinson*, som ud tog våbenbrev i 1590. Våbenet består af en bjælke mellem tre falke med udbredte vinger, på hjelmen et grifhoved ud af en åben krone. Figurerne i skjoldet er guld i sort, grifhovedet er sølv.

1. *Det rettede våben, i engelsk udførelse og med alle detaljer rigtige.*

2. *Det slettede våben, i kontinental udførelse, og delvis ukorrekt.*

Det tildækkede våben (figur 2) viser også tre fugle, opflyvende, men ingen bjælke, og på hjelmen en åben krone med en halv grif. Den heraldiske udformning virker ikke engelsk, og ifølge ejermanden, en kydig sølvsamler, må selve graveringen være udført på kontinentet eller i alle fald af en ikke-engelsk gravør.

Sammenhængen kunne være som følger: Et medlem af den engelske familie Thomlinson kommer under en rejse på kontinentet i besiddelse af et dansk sølvkrus, og lader straks sit våben indgravere på låget. Enten giver han imidlertid gravøren gal besked med hensyn til våbenets nøjagtige enkeltheder, eller gravøren misforstår ham, i alle fald kommer bjælken ikke med, de tre fugle afbildes anderledes end familien plejer, og i stedet for et grifhoved på hjelmen får han hele forparten af en grif.

Hjemkommen til England med sin erhvervelse, ønsker Thomlinson at få sit forkert udførte våben rettet. Da graveringen ikke kan slettes, lader han den dække med en tynd søvlplade, og i denne graveres hans våben derefter, af en engelsk gravør og med alle detaljer korrekte.

Tilbage er at fortælle, at kruset senere kom i den engelske kongefamilies eje, indtil 1904, da det solgtes på en dødsbo-

auktion efter hertugen af Cambridge, en sønnesøn af Georg 3. og fætter til dronning Victoria. I 1968 kom det som nævnt tilbage til Danmark. S.T.A.

Skånes flag

I nr. 18 af HT, p. 360, skrev den nederlandske flagforsker Kl. Sierksma om flag i Sverige og Danmark, herunder om et flag, rødt med et gult kors, som han havde set »overalt i Skåne, fra flagstænger og på biler, ligesom der var mange gule-og-røde vimpler«. Det var ikke noget officielt flag, fik han at vide, og han sluttede med spørgsmålet: »Kender nogen dets historie?«

Takket være SHS-medlem dr. theolog. L. P. Fabricius i Charlottenlund er Heraldisk Tidsskrift nu i stand til at give et svar. Dr. Fabricius henviste til bladet »Skånsk kontakt« — udgivet af journalist Karl-Erik Weggerup, V. Bernadottesgatan 24 B, Malmö SV — og ved læsning af et par af dettes numre fandtes følgende oplysninger:

Färgerna är Skånes urgamla, tillika en svensk-dansk kombination. Flaggan, som symbolisrar äkta skånskt kulturarv, lanserades första gången på 1890-talet från

Sofieholms gård i Fosie vid Malmö av Mathias Weibull, en broder till historieprofessorn Martin Weibull ...

Varje år den tredje söndagen i juli är det meningen att man skall fira Skånska Flaggans Dag ... Efter starten i somras inkom på kort tid beställningar på cirka 12.000 skånska flaggor i olika utföranden.

S.T. A.

*Greve Posse återfunna
friherresigillstamp*

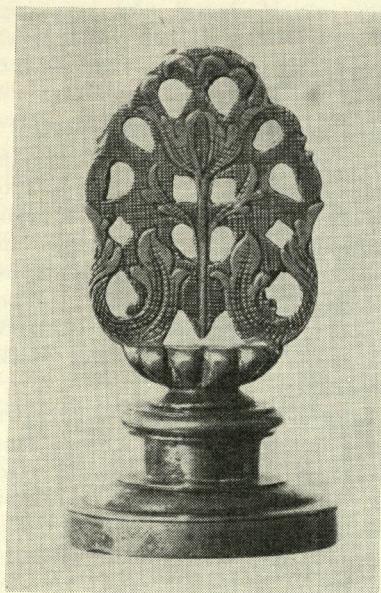
Dåvarande huvudmannen för ridderliga ätten nr 14 Posse drabantöversten *Knut Göransson Posse* (1642-1714) blev den 24. oktober 1696 av konung Carl XI upphöjd i friherrligt stånd, såsom »friherre till Lövstaholm och Stora Benhamra«. Det samtidigt härförde förlänade friherrevapnet visar en kvadrerad sköld belagd med hjärtsköld innehållande det oförändrade posseska stamvapnet. 1:a och 4:e fälten visa i blått ett lejon; 2:a och 3:e fälten äro rutade i blått och vitt, med en ginstam visande en sol i rött fält. På huvudskölden ligger en friherrlig krona under ett dubbelt C. Två med friherrliga kronor krönta hjälmar. Dexter hjälm visar stamvapnets hjälmprydnad, dvs. två bepanrade armar, vilkas händer mellan sig hålla en röd stengavel, ur vars krönsten 3

eldslägor slå upp. Sinister hjälm bär 6 vita fanor beströdda med på kant ställda gyllene kronor. I samtliga vapenböcker saknas emellertid felaktigt det dubbla C:et över huvudsköldens krona. Den liggande friherrekronan har senare »förbättrats« till nutida modell, men var ursprungligen liksom hjälmkronorna av 1600-talsmodell.

Knut Posse åtnjöt stort förtroende hos Carl XI under dennes sista år. Samma blev fallet med Carl XII redan från allra första början: år 1700 befördrades han till generalmajor av infanteriet, år 1703 blev han generallöjtnant och i december 1705 utnämndes han till kungligt råd och överståthållare i Stockholm samt medlem av defensionskommisionen. Han skickades alltså hem till Sverige för att bli en av den hemmavarande regeringens ledande män, vilket ett halvår senare underströks genom upphöjelse i grevligt stånd den 25 juni år 1706. Posses grevevapen blev därvid vad huvud- och hjärtsköldarna beträffar identiskt med friherrevapnet. Däremot flyttades nu friherrevapnets sinner hjälm till att bli dexter hjälm bland de tre nu blott av en vanlig heraldisk bladkrona krönta, grevlig värdighet utvisande hjälmlarna. Friherrevapnets dexter hjälm blev nu mitthjälm och på sinner hjälm sattes en på galopperande vit häst framsprängande ryttare, iförd blå karolinsk uniform med gula byxor, svarta stövlar och svarthatt samt med dragen sabel (tydligen hänsyftande på det tidigare chefskapet för Drabanterna). Det dubbla C:et mellan hjälmlarna i friherrevapnet bortföll.

Knut Posse var alltså friherre i knappt 10 år. Äldste sonen fyllde 14 dagar före greveutnämningen 19 år men hade då redan legat i fält vid Livgardet sedan sitt fjortonde år. Andre sonen var 16 år gammal och hade legat i fält ett och ett halvt år, ävenledes vid Livgardet. Det torde därför vara synnerligen ovisst om någondera sonen någonsin hunnit skaffa sig eget sigill med det friherrliga vapnet. Sannolikt var Knut Posse själv den ende inom släkten, som ägt ett dylikt.

I juli 1962 kom jag under ett besök hos hans dotter i Skara att närmare titta

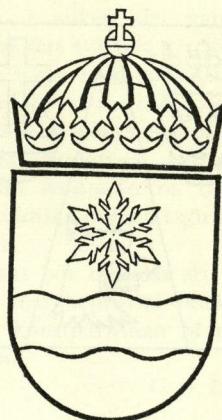
på en samling sigillstampar, som hade tillhört riddarhussekreteraren John Magnus Stuart († 1920). Ja, egentligen var det en av dem, som genom sitt ovanligt förmäldiga utförande och ålderdomliga utseende direkt orsakade min nyfikenhet. Den avbildas här bredvid. Av i stål gjorda stamphandtag torde denna stamp vara det förnämligaste, som undertecknad någonsin sett. Hjärtvapnet igenkändes redan vid första ögonkastet. Men att sigillets vapen i övrigt inte stämde med den nu levande friherrliga ätten Posses så jag också gennast. En titt i adelskalendern bekräftade snabbt att det rörde sig om den nu levande grevliga ätten Posses vapen, fastän i friherrlig version. Kuriöst nog måste jag alltså misstänka att stampen ursprungligen tillhört ovannämnde general Posse, vars porträtt sedan länge hänger i mitt eget hem.

Konfunderande verkade redan från början stamphandtagets utseende. Det har utformats såsom en konstrikt utförd ciseletrad blomma, men kan omöjliggen höra hemma i tiden omkring år 1700. Den är

uppenbart tillverkad under 1500-talet eller tidigt 1600-tal.

Men hemma i Stockholm löste jag snabbt problemen. Stamphandtagen kunde lätt förklaras, om man tänker sig att det hört til ett gammalt nedärvt Posse-sigill. Nyordne friherren skruvade av det vackra handtaget och lät skruva fast det på sitt nya sigill i stället! Någon annan än han och hans båda söner kunde enligt ättartavorna inte ha ägt sigillet. Men i min sigillsamling fann jag mig också ett originalsigill med generalens vidhängande namnteckning, som jag för många år sedan hade fått i gåva av riks-heraldikern greve Adam Lewenhaupt. Därmed var saken klar: den första greven Posses friherresigillstamp hade återfunnits!

Christopher von Warnstedt.

Symbol för renbet

Statens naturvårdsverk har på statsheraldikerns förslag fastställt verkets vapen. Det består av en sköld i blått, silver och svart, symboliseraende de tre elementen luft, vatten och mark. I det blå fältet finns en snöstjärna i silver som symbol för renhet. Vapnet har tecknats av Marianne Cederström. — Fra Svenska Dagbladet 5. december 1968.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[sv] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.